

РОЗДІЛ 7

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.71:65.012.12

Лесик В. О.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДІАГНОСТУВАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ В ПРОЦЕСІ МОНІТОРИНГУ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

У статті наведено показники оцінки фінансової стабільності банківської системи Побудовано інтервальні шкали відповідних показників фінансової стабільності, які ґрунтуються на застосуванні правила «трьох сигм», що дало змогу визначити якісний рівень фінансової стабільності банківської системи. Під час створення інтервальних шкал виконано всі основні статистичні вимоги щодо проведення шкалювання: перевірено вибірку на нормальність закону розподілу, розраховано показник асиметрії та за необхідності – коефіцієнт коригування. Запропоновано також здійснити шкалювання показників діяльності на рівні окремих банків, що доцільно використовувати для експрес-оцінки їх фінансової стабільності.

Ключові слова: банківська система, фінансова стабільність, банківська криза, емерджентність.

Постановка проблеми. Банківські кризи – це невід’ємна риса ринкової економіки, вони супроводжують процес розвитку ринкової економіки. В умовах нестійкої рівноваги ринкової економіки, що розвивається, будь-які потрясіння в банківській сфері призводять до паралізації платіжної системи, коливань курсу національної валюти, викликають загострення політичної ситуації. У таких умовах необхідно здійснювати антикризове управління банківською системою, яке включає систему управлінських заходів і рішень щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання криз та їх причин на всіх рівнях банківської системи.

Сьогодні процеси, які спостерігаються у банківській системі, свідчать про її нестабільний розвиток та наявність проблемних банків. Так, станом на 01.01.2017 ліцензію Національного банку України мали 96 банківських установ (у т. ч. 38 банків з іноземним капіталом). Із початку 2016 р. кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 21 од. З початку 2014 р. до початку 2016 р. внаслідок погіршення платоспроможності до 82 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію. Станом на 01.01.2017 у чотирьох банках тимчасова адміністрація продовжувала працювати, щодо одного банку (ПАТ «Астра Банк») прийнято рішення про припинення тимчасової адміністрації та призначення куратора. Починаючи з 01.06.2016 Правлінням Національного банку України було прийнято декілька рішень про надання згоди на самоліквідацію банківських установ. Першими випадками такої самоліквідації стали ПАТ «Фінанс Банк» та ПАТ «Інвестиційно-Трастовий Банк» [1].

Недостатня фінансова стабільність банківського сектору може призвести до виникнення банківських та валютних криз, що спричиняє ситуацію, в якій банківська паніка призводить до вимушеного припинення банками внутрішньої конвертованості зобов’язань та адміністративного втручання уряду в банківську систему. Сьогодні зусилля міжнародного співтовариства у цілому та України зокрема повинні бути спрямовані на пошук ефективної моделі діагностування кризових явищ у банківській системі, яка б урахувала тісний взаємозв’язок між структурними еле-

ментами її фінансової стабільності та визначала оптимальні співвідношення між ними. При цьому потрібно аналізувати не тільки індикатори оцінки діяльності окремих банків (мікрорівень), а й їх цілісної сукупності, тобто системи (макрорівень), якій притаманні вже нові відмінні властивості, у тому числі й емерджентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найактивніше про необхідність діагностування кризи банківської системи, особливо на ранніх стадіях її прояву, заговорили в умовах негативного прояву світової фінансово-економічної кризи, яка стала каталізатором виникнення проблем із ліквідністю.

Розвитку науково-методичних підходів до формування індикаторів виникнення кризових явищ у банках, адекватних сучасним умовам посткризового розвитку банківської системи, присвячено дослідження таких зарубіжних науковців, як Ю. Масленченкова, А. Деміргук-Кунта, Е. Детражіа, Дж. Капріо, А. Челіка та І. Карателе.

Питанням антикризового банківського управління присвячено наукові праці вітчизняних учених, а саме: Т. Васильової, О. Мороза, Б. Самородова, О. Барановського, О. Вовчак, О. Дзюблюка, І. Д’яконової, О. Тридіда та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте попередні дослідження недостатньо деталізовані у сфері розвитку методичного інструментарію діагностування кризових явищ у банківській системі в процесі моніторингу її фінансової стабільності. Зокрема, актуальним є питання встановлення критичних значень окремих показників фінансової стабільності банківської системи, що сигналізують про настання кризи.

Мета статті полягає в удосконаленні методичного інструментарію діагностування кризових явищ у банківській системі в процесі моніторингу її фінансової стабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діагностику кризових явищ у банках слід розглядати як процес, який забезпечує виявлення, нейтралізацію та подолання кризових ситуацій. Діагностика повинна виявляти причини, які в майбутньому можуть призвести до виникнення кризи як на рівні окремих банків, так і на рівні банківської системи у цілому. Останнім часом у зарубіжній і вітчизняній практиці все більше уваги

приділяється розробленню методів та моделей діагностування банківської кризи на початковій стадії виникнення, що дає змогу запобігти її розвиткові за допомогою реалізації відповідних антикризових заходів упереджувального характеру.

Для діагностування кризових явищ у банківській системі на початковій стадії їх виникнення в процесі моніторингу фінансової стабільності пропонується визначити критичні значення показників фінансової стабільності банківської системи. Для цього необхідно: перевірити на нормальність розподілу значення показників фінансової стабільності банківської системи, побудувати, відповідно до закону розподілу, шкалу їх оцінювання за правилом «трьох сигм». Відповідно до цього правила:

- ймовірність потрапляння фактичного значення в довірчий інтервал ($X_{cp} - 3\sigma$; $X_{cp} + 3\sigma$) становить 99,7%, або 300 до 1, або існує 0,3% ймовірності виходу за межі;

- ймовірність потрапляння фактичного значення в межі ($X_{cp} - 2\sigma$; $X_{cp} + 2\sigma$) становить 95,5%, тобто шанси приблизно 20 до 1, або існує 4,5% ймовірності виходу за межі;

- ймовірність потрапляння фактичного значення в межі ($X_{cp} - \sigma$; $X_{cp} + \sigma$) становить 68,3%, тобто шанси приблизно 2 до 1, або існує 31,7% ймовірності того, що фактичне значення вийде за межі довірчого інтервалу.

Для отримання більш вузьких значень меж фінансової стабільності банківської системи України пропонується розраховувати ймовірність потрапляння фактичних значень показників у межах ($X_{cp} - \sigma$; $X_{cp} + \sigma$). У разі невідповідності до нормального закону розподілу та наявності асиметрії можливе використання методу «трьох сигм», але за точку відліку береться медіана [2, с. 10].

У процесі дослідження було проаналізовано показники фінансової стабільності банківської системи України протягом 2007–2016 рр. [3–12], їх описова статистика наведена в табл. 1.

Як видно з табл. 1, для перевірки значень показників фінансової стабільності банківської системи на відповідність нормальному закону розподілу та виявлення суттєвості або несуттєвості асиметрії розраховано: середнє арифметичне, моду, медіану, середнє квадратичне відхилення, коефіцієнт асиметрії. Аналізовані показники фінансової стабільності банківської системи України не мають симетрії, адже за симетричного розподілу мода, медіана та середнє повинні дорівнювати один одному.

Для показників фінансової стабільності було розраховано коефіцієнт корегування, який дав змогу визначити, наскільки відстань між інтенсивностями за асиметричного розподілу зміниться щодо значень за нормального розподілу [1, с. 10].

Розрахунок коефіцієнту корегування за правобічної асиметрії наведено формулою (1), за лівобічної – за формулою (2).

$$k = \frac{M_0 - Me}{Me \times n} \quad (1)$$

$$k = \frac{Me - M_0}{Me \times n}, \quad (2)$$

де k – коефіцієнт корегування;

n – кількість ділень шкали, розташованих ліворуч та праворуч від медіани ($3/2=1,5$).

Під час побудови інтервальної шкали за правилом «трьох сигм» за правобічної асиметрії шкала має діапазон значень ($Me - \sigma k$; $Me + \sigma(k + 1)$), за лівобічної – ($Me - \sigma(k + 1)$; $Me + \sigma k$).

Результати розрахунку коефіцієнту корегування k наведено в табл. 2.

Застосування результатів розрахунків, згідно з табл. 1, 2, дає змогу побудувати інтервальні шкали для показників фінансової стабільності банківської системи. З використанням зазначених процедур та формул розраховано границі рівнів фінансової стабільності банківської системи України на макрорівні (табл. 3).

Відповідно до табл. 3, для оцінювання фінансової стабільності банківської системи побудовано інтервальні шкали значень показників, які характеризують ті чи інші параметри розвитку фінансової системи країни.

Грунтуючись на значеннях показників, можливо оцінити фінансову стабільність банківської системи України на макрорівні (табл. 4).

Відповідно до табл. 4, більшість показників фінансової стабільності банківської системи мала низькі значення у 2008, 2014, 2015, 2016 рр. Саме у ці роки спостерігалися кризові явища в економіці України, які ускладнювалися недостатньою якістю кредитного портфеля, низькою якістю управління ризиками та, головне, браком довіри до фінансової системи з боку населення.

Крім оцінки фінансової стабільності банківської системи на макрорівні, пропонується також здійснити шкалювання показників діяльності окремих банків, які доцільно використовувати для експрес-оцінки їх фінансової стабільності. Така оцінка може здійснюватися як центральним банком, так і окремими банками самостійно в процесі моніторингу їх фінансової стабільності.

Для експрес-оцінювання фінансової стабільності банку використано такі показники: показник рентабельності активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт генеральної ліквідності, рівень прибуткових (робочих) активів. Для визначення якісних рівнів цих показників використано статистичні дані діяльності банків України протягом 2007–2016 рр. Описова статистика показників фінансової стабільності банків протягом 2007–2016 рр. наведена в табл. 5.

Інтервальні шкали цих показників, визначені за правилом «трьох сигм» та з використанням формул (1)–(2), наведено в табл. 6.

Як видно з табл. 6, моніторинг фінансової стабільності з використанням запропонованих шкал може бути покладений в основу порівняльного аналізу розвитку різних банків. Оскільки аналізуються відносні значення показників банківської діяльності, це в підсумку дає змогу одержати незалежну оцінку.

Рекомендовані граничні значення показників, що сигналізують про настання кризи, наведено в табл. 7.

Як видно з табл. 7, отримані шкали показників фінансової стабільності банківської системи демонструють процес її наближення до межі граничної небезпеки або ідеалу досягнення поставленої мети, що свідчить про вирішення проблеми стабілізації діяльності банківської системи через формування антикризових стратегій окремо для кожного банку.

Висновки. Дослідження особливостей діагностики кризових явищ у банках показало, що мінімізувати фінансові втрати банківської системи можна лише завдяки ранньому діагностуванню кризи. Перспективним інструментом діагностування кризових явищ у банківській системі в процесі моніторингу її фінансової стабільності є шкалювання, на підставі якого виявляються граничні значення

Таблиця 1

Описова статистика показників фінансової стабільності банківської системи України (макрорівень)

Показник	Середнє арифметичне	Медіана	Мода	СКВ	Коефіцієнт асиметрії
1	2	3	4	5	6
1. Показники інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку					
частка коштів НБУ у зобов'язаннях банків, % К1	8,553	6,640	4,275	6,685	0,286
співвідношення обсягів міжбанківських кредитів до кредитів рефінансування НБУ К2	59,104	32,154	30,540	66,686	0,704
частка стабілізаційних кредитів у загальному обсязі рефінансування НБУ, % К3	21,896	16,648	9,069	26,495	0,575
Рівень погашення кредитів рефінансування (співвідношення обсягів повернутих та наданих протягом року кредитів рефінансування НБУ), % К4	123,584	106,765	96,125	83,792	0,439
співвідношення МБК до статутного капіталу банків К5	7,719	6,284	6,125	4,046	0,404
частка кредитів овернайт у загальному обсязі рефінансування НБУ, % К6	29,199	28,477	12,955	18,976	0,038
2. Показники ефективності реалізації функцій банківської системи					
2.1 Ефективності валютного регулювання					
співвідношення валютних інтервенцій НБУ (сальдо між обсягами купівлі та продажу іноземної валюти) і валових міжнародних резервів К7	-0,1	-0,108	0,276	0,383	-0,178
показник доларизації економіки, % К8	31,467	31,466	30,531	3,940	0,051
частка валютних активів у сукупних активах банків, % К9	45,171	42,949	40,981	5,619	0,396
частка валюти проданої банками населенню у загальному обсязі операцій на готівковому валютному ринку, % К10	51,881	56,131	62,219	15,419	-0,276
коефіцієнт покриття валовими міжнародними резервами короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення (критерій Гвідотті-Грінспена) К11	0,513	0,451	0,353	0,220	0,285
2.2. Ефективності регулювання грошового обігу					
коефіцієнт готівки, % К12	28,857	28,272	28,131	1,865	0,314
показник безпеки функціонування грошового ринку, % К13	15,794	15,871	16,980	1,638	-0,047
показник фінансової глибини, % К14	29,323	28,719	27,904	3,312	0,183
2.3 Стану банківського кредитування економіки					
процентна ставка за банківськими кредитами відносно інфляції, % К15	4,491	3,350	1,706	11,600	0,160
процентна ставка рефінансування відносно ставки за банківськими кредитами К16	0,813	0,819	0,897	0,216	-0,029
відношення активів банків до ВВП, % К17	81,662	83,608	83,770	13,509	-0,144
відношення простроченої заборгованості за банківськими кредитами до ВВП, % К18	7,180	7,192	7,273	3,245	-0,152
3. Показники структурних змін і фінансових диспропорцій у банківській системі					
частка банків, які ліквідовано протягом року, % К19	7,080	4,305	4,158	6,803	0,408
частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, % К20	38,930	38,100	35,022	4,745	0,175
частка державного капіталу у статутному капіталі банків, % К21	26,929	27,500	28,717	12,073	-0,213
співвідношення кількості банків із низьким та достатнім рівнями капіталізації К22	0,191	0,182	0,161	0,048	0,191
співвідношення кількості збиткових і прибуткових банків К23	0,324	0,120	0,118	0,240	0,852
4. Показники оцінки діяльності системно важливих банків (СВБ)					
показник фінансової стабільності СВБ (значимість першого порядку) К24	25,150	13,270	11,527	30,054	0,728
показник фінансової стабільності СВБ (значимість другого порядку) К25	24,368	16,794	11,948	21,709	0,349
рівень довіри населення до СВБ К26	0,430	0,431	0,432	0,038	-0,041
рівень ризикованості кредитного портфеля СВБ К27	0,265	0,195	0,182	0,187	0,378

Джерело: розраховано автором

Таблиця 2

Результати розрахунку коефіцієнту корегування k для показників фінансової стабільності, які мають асиметрію

Показник	Коефіцієнт корегування
Правобічна асиметрія	
К2	0,7564
К3	0,2428
К23	-0,0126
К24	-0,0876

Джерело: розраховано автором

Таблиця 3

Інтервальні шкали показників фінансової стабільності банківської системи України

Показник	Граничні значення показників – індикаторів фінансової стабільності банківської системи		
	низький	середній	високий
1	2	3	4
K1, дестимулятор	[15,238; 100]	[1,869; 15,238]	[0; 1,869]
K2, стимулятор	[0; 38,290]	[38,290; 129,284]	[129,284; +∞]
K3, дестимулятор	[39,577; 100]	[0,215; 39,577]	[0; 0,215]
K4, стимулятор	[0; 39,792]	[39,792; 207,376]	[207,376; +∞]
K5, дестимулятор	[11,765; +∞]	[3,673; 11,765]	[0; 3,673]
K6, дестимулятор	[48,175; 100]	[10,223; 48,175]	[0; 10,223]
K7, стимулятор	(-∞; -0,559)	[-0,559; 0,207]	[0,207; +∞]
K8, дестимулятор	[35,406; 100]	[27,527; 35,406]	[0; 27,527]
K9, дестимулятор	[50,790; 100]	[39,553; 50,790]	[0; 39,553]
K10, дестимулятор	[67,300; 100]	[36,461; 67,300]	[0; 36,461]
K11, стимулятор	[0; 0,293]	[0,293; 0,733]	[0,733; +∞]
K12, дестимулятор	[30,722; +∞]	[26,991; 30,722]	[0; 26,991]
K13, дестимулятор	[17,431; +∞]	[14,156; 17,431]	[0; 14,156]
K14, стимулятор	[0; 26,011]	[26,011; 32,635]	[32,635; +∞]
K15, стимулятор	(-∞; -7,109)	[-7,109; 16,091]	[16,091; +∞]
K16, дестимулятор	[1,029; +∞]	[0,597; 1,029]	[0; 0,597]
K17, стимулятор	[0; 68,153]	[68,153; 95,172]	[95,172; +∞]
K18, дестимулятор	[10,425; +∞]	[3,935; 10,425]	[0; 3,935]
K19, дестимулятор	[13,883; 100]	[0,277; 13,883]	[0; 0,277]
K20, стимулятор	[0; 34,186]	[34,186; 43,675]	[43,675; +∞]
K21, дестимулятор	[39,002; 100]	[14,855; 39,002]	[0; 14,855]
K22, дестимулятор	[0,239; +∞]	[0,143; 0,239]	[0; 0,143]
K23, дестимулятор	[0,357; +∞]	[0,123; 0,357]	[0; 0,123]
K24, стимулятор	(-∞; 15,902)	[15,902; 40,692]	[40,692; +∞]
K25, стимулятор	(-∞; 2,659)	[2,659; 46,077]	[46,077; +∞]
K26, стимулятор	[0; 0,392]	[0,392; 0,469]	[0,469; 1]
K27, дестимулятор	[0,452; 1]	[0,079; 0,452]	[0; 0,079]

Джерело: розраховано автором

Таблиця 4

Результати оцінки фінансової стабільності банківської системи України на макрорівні

Показник	Якісні рівні показників за роками		
	низький	середній	високий
K1, дестимулятор	2008, 2014	2009, 2011, 2012, 2013, 2015, 2016	2007, 2010
K2, стимулятор	2008, 2009, 2011-2016	2010	2007
K3, дестимулятор	2009, 2010	2008, 2012- 2015	2007, 2011, 2016
K4, стимулятор	-	2007, 2008, 2009, 2011- 2016	2010
K5, дестимулятор	2007, 2008	2009-2015	2016
K6, дестимулятор	2008, 2015	2007, 2009, 2010, 2012, 2013, 2014, 2016	2011
K7, стимулятор	2014	2008-2013, 2015, 2016	2007
K8, дестимулятор	2016	2008-2012, 2014, 2015	2007, 2013
K9, дестимулятор	2008, 2009, 2015	2007, 2010, 2012, 2014, 2016	2011, 2013
K10, дестимулятор	-	2007-2014	2015, 2016
K11, стимулятор	2014, 2015	2008-2013, 2016	2007
K12, дестимулятор	2009	2007, 2008, 2010, 2011, 2014, 2015, 2016	2012, 2013
K13, дестимулятор	2014	2007-2013, 2015	2016
K14, стимулятор	2016	2007-2012, 2015	2013, 2014
K15, стимулятор	2014, 2015	2007-2011, 2016	2012, 2013
K16, дестимулятор	2015, 2016	2007-2011, 2014	2012, 2013
K17, стимулятор	2015, 2016	2007, 2010-2014	2008, 2009
K18, дестимулятор	2014, 2015	2009-2013, 2016	2007, 2008
K19, дестимулятор	2014	2007-2013, 2015, 2016	-
K20, стимулятор	2013, 2014	2007-2012, 2015	2016
K21, дестимулятор	2016	2009-2015	2007, 2008
K22, дестимулятор	2014	2009-2013, 2016	2007, 2008, 2015
K23, дестимулятор	2009, 2014-2016	2010, 2011, 2013	2007, 2008, 2012
K24, стимулятор	2008, 2014-2016	2007, 2009	2010- 2013
K25, стимулятор	2015	2007-2011, 2013, 2014, 2016	2012
K26, стимулятор	2009	2008, 2010-2012, 2014-2016	2007, 2013
K27, дестимулятор	2016	2009-2015	2007, 2008

Джерело: складено автором

Таблиця 5
Описова статистика показників фінансової стабільності банків України протягом 2007–2016 рр.

Показник	Середнє арифметичне	Медіана	Мода	Стандартне квадратичне відхилення	Коефіцієнт асиметрії
показник рентабельності активів	-0,019	-0,002	0,064	0,148	-0,141
коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,275	0,215	0,618	0,641	0,094
коефіцієнт генеральної ліквідності	0,433	0,320	0,528	0,579	0,195
рівень прибуткових (робочих) активів	0,886	0,922	0,944	0,122	-0,288

Джерело: розраховано автором

Таблиця 6
Інтервальні показники фінансової стабільності банківської системи України на рівні окремих банків

Показник	Граничні значення показників – індикаторів фінансової стабільності банківської системи		
	Низький	середній	високий
показник рентабельності активів	(-∞; -0,167]	(-0,167; 0,129]	(0,129; +∞)
коефіцієнт захищеності власного капіталу	(-∞; -0,366]	(-0,366; 0,917]	(0,917; +∞)
коефіцієнт генеральної ліквідності	(-∞; -0,146]	(-0,146; 1,013]	(1,013; +∞)
рівень прибуткових (робочих) активів	(-∞; 0,764]	(0,764; 0,899]	(0,899; 1]

Джерело: розраховано автором

Таблиця 7
Визначення граничних значень показників фінансової стабільності банківської системи, що сигналізують про настання кризи

Показник	Напрямок зміни в період кризи	Рекомендовані граничні значення показників, що сигналізують про настання кризи
<i>Показники оцінки фінансової стабільності банківської системи (макрорівень)</i>		
К1 – частка коштів НБУ у зобов'язаннях банків, %	↑	більше 15,238
К2 – співвідношення обсягів міжбанківських кредитів до кредитів рефінансування НБУ	↓	менше 38,290
К3 – частка стабілізаційних кредитів у загальному обсязі рефінансування НБУ, %	↑	більше 39,577
К4 – співвідношення обсягів повернутих та наданих протягом року кредитів рефінансування НБУ, %	↓	менше 39,792
К5 – співвідношення МБК до статутного капіталу банків	↑	більше 11,765
К6 – частка кредитів овернайт у загальному обсязі рефінансування НБУ, %	↑	більше 48,175
К7 – співвідношення валютних інтервенцій НБУ до валових міжнародних резервів	↓	менше -0,559
К8 – показник доларизації економіки, %	↑	більше 35,406
К9 – частка валютних активів у сукупних активах банків, %	↑	більше 50,790
К10 – частка валюти, проданої банками населенню, у загальному обсязі операцій на готівковому валютному ринку, %	↑	більше 67,300
К11 – коефіцієнт покриття валовими міжнародними резервами короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення (критерій Гвідотті-Грінспена)	↓	менше 0,293
К12 – коефіцієнт готівки	↑	більше 30,722
К13 – показник безпеки функціонування грошового ринку, %	↑	більше 17,431
К14 – показник фінансової глибини, %	↓	менше 26,011
К15 – процентна ставка за банківськими кредитами відносно інфляції, %	↓	менше -7,109
К16 – процентна ставка рефінансування відносно ставки за банківськими кредитами	↑	більше 1,029
К17 – відношення активів банків до ВВП, %	↓	менше 68,153
К18 – відношення простроченої заборгованості за банківськими кредитами до ВВП, %	↑	більше 10,425
К19 – частка банків, які ліквідовано протягом року, %	↑	більше 13,883
К20 – частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	↓	менше 34,186
К21 – частка державного капіталу у статутному капіталі банків, %	↑	більше 39,002
К22 – співвідношення кількості банків з низьким та достатнім рівнями капіталізації	↑	більше 0,239
К23 – співвідношення кількості збиткових і прибуткових банків	↑	більше 0,357
К24 – показник фінансової стабільності СВБ (значимість першого порядку)	↓	менше 15,902
К25 – показник фінансової стабільності СВБ (значимість другого порядку)	↓	менше 2,659
К26 – рівень довіри населення до СВБ	↓	менше 0,392
К27 – рівень ризикованості кредитного портфеля СВБ	↑	більше 0,452
<i>Показники оцінки фінансової стабільності банків (мікрорівень)</i>		
показник рентабельності активів	↓	менше -0,167
коефіцієнт захищеності власного капіталу	↓	менше -0,366
коефіцієнт генеральної ліквідності	↓	менше -0,146
рівень прибуткових (робочих) активів	↓	менше 0,764

Джерело: розраховано автором

показників фінансової стабільності банківської системи, що сигналізують про настання кризи.

Для підвищення ефективності діагностування кризових явищ у банківській системі запропоновано проводити шкалювання не тільки на рівні банківської системи у цілому, а й на рівні окремих банків. Таке шкалювання можна вважати основою проведення порівняльного аналізу стабільності розвитку як окремого банку, так і сукупності банків. Це дасть змогу об'єктивно

визначити різні заходи для подолання кризових явищ у сфері банківської діяльності й доцільність застосування тих або інших інструментів впливу для досягнення стабільного розвитку банків.

Побудовані шкали дають змогу оцінити ступінь впливу факторів ризику, визначити запас фінансової стабільності банківської системи в умовах посилення макроекономічної нестабільності та розробити антикризові заходи упереджувального характеру.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
2. Притула Н.І. Кредитно-рейтингова оцінка як інструмент ринку цінних паперів : автореферат дис. ... канд. екон. наук. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.І. Притула. – Суми, 2008. – 20 с.
3. Пантелєєва Н.М. Кредит «овернайт» як інструмент рефінансування банків / Н.М. Пантелєєва, А.М. Харченко // Фінансовий простір. – 2011. – № 4. – С. 54–59.
4. Інтервенції на валютному ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85319.
5. Міщенко В. Доларизація: причини та наслідки для економіки України / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 5. – С. 28–31.
6. Бажанова О.В. Аналіз стану грошової маси в Україні / О.В. Бажанова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 44. – С. 91–96.
7. Річний звіт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/dossatalog/document?id=52855>.
8. Версаль Н.І. Фінансові шоки в контексті рівня розвитку фінансового сектора країн Східного партнерства / Н.І. Версаль // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2017. – Т. 22. – Вип. 2(55). – С. 147–151.
9. Основы банковской аналитики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bankir.ru/publikacii/20090909/osnovi-bankovskoi-analitiki-urok-51-2411301/>.
10. Колодізев О.М. Використання показників інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії суб'єктів міжбанківського ринку для ідентифікації кризи банківської системи / О.М. Колодізев // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» : тези доповідей (1–2 червня 2017 р.). – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – С. 356–359.
11. Аналіз банківської діяльності : [підручник] / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.
12. Лановська Г.І. Аналіз банківської діяльності : [конспект лекцій для студентів за напрямом 6.030508 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання] / Г.І. Лановська. – К. : НУХТ, 2011. – 236 с.
13. Глущенко О.В. Інституційне забезпечення фінансової інфраструктури: шляхи зменшення уразливості / О.В. Глущенко // Економіка та держава. – 2017. – № 5. – С. 44–49.

Лесик В. А.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОГО ИНСТРУМЕНТАРИЯ ДИАГНОСТИКИ КРИЗИСНЫХ ЯВЛЕНИЙ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ В ПРОЦЕССЕ МОНИТОРИНГА ЕЕ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ

Резюме

В статье приведены показатели оценки финансовой стабильности банковской системы. Построены интервальные шкалы соответствующих показателей финансовой устойчивости, основанные на применении правила «трех сигм», что позволило определить качественный уровень финансовой стабильности банковской системы. При создании интервальных шкал соблюдены все основные статистические требования к проведению шкалирования: проверена выборка на нормальность закона распределения, рассчитан показатель асимметрии и при необходимости – коэффициент корректировки. Предложено также осуществить шкалирование показателей деятельности на уровне отдельных банков, что целесообразно использовать для экспресс-оценки их финансовой стабильности.

Ключевые слова: банковская система, финансовая стабильность, банковский кризис, эмерджентность.

Lesyk V. O.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

IMPROVEMENT OF THE METHODOLOGICAL INSTRUMENTATION OF DIAGNOSTICATION OF CRISIS FACTORS IN THE BANKING SYSTEM IN THE PROCESS OF MONITORING ITS FINANCIAL STABILITY

Summary

The article presents the indicators of financial stability. The interval scales of the corresponding indicators of financial stability, based on the application of the rule of «three sigma», were constructed, which allowed to determine the qualitative level of financial stability of the banking system. When creating interval scales, all the basic statistical requirements for scaling were fulfilled: the sample was checked for the normality of the distribution law, the asymmetry index was calculated and, if necessary, the correction factor was calculated. It was also proposed to make a scaling of the performance on the level of separate banks, which should be used for express assessment of their financial stability.

Key words: banking system, financial stability, banking crisis, emergence.